

Key words: *government employment policy, unemployment, economically active population, labor market, Government Employment Service.*

УДК 316.334.22:331.526

М. К. Подгайко

МЕНТОРСТВО ЯК ЕЛЕМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ПРОТИДІЇ ПРОБЛЕМІ БЕЗРОБІТТЯ МОЛОДІ

У статті проаналізовано поняття «менторство», його сутність та значення. Досліджено, яким чином відбувалася трансформація менторства з часів Стародавньої Греції до сьогодення, та з'ясовано, яким чином інститут менторства може вплинути на вирішення окремих питань розвитку сучасного соціокультурного українського середовища. Насамперед, йдеться про проблему безробіття молоді, а саме: першого працевлаштування, браку в них достатнього досвіду та практичних навичок для влаштування на роботу. У цьому контексті було розглянуто питання менторства з огляду на впровадження Концепції дуальної форми здобуття освіти в Україні. Тобто йдеться про надання можливості молоді одночасно навчатися у закладах професійної, професійно-технічної чи вищої освіти та працювати на виробництві чи в установі за основною спеціальністю. Було проаналізовано постать ментора, його основні функції та шляхи передачі досвіду, знань та професійних навичок своїм підопічним. Намічені основні етапи розвитку інституту менторства в Україні, його вплив на протидію проблемі безробіття молоді та наповнення ринку праці фахівцями затребуваних спеціальностей.

Ключові слова: *ментор, менторство, дуальна освіта, ринок праці, розвиток кар'єри, професійна освіта.*

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-19-129-133

Сучасний ринок праці в Україні постійно змінюється. Простежуються певні негативні тенденції, які потребують негайного вирішення. Йдеться про дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили. Як наслідок – ріст безробіття серед населення працездатного віку. Ці процеси негативним чином впливають на економічний розвиток країни загалом.

Безробіття є найгострішою проблемою сучасної молоді. Працевлаштування на перше місце роботи стає для молодих людей справжнім випробуванням. Відсутність досвіду роботи не компенсується навіть наявністю диплома про вищу, професійну чи професійно-технічну освіту. На жаль, документ про освіту престижного навчального закладу не є гарантом вдалого працевлаштування. Роботодавці скаржаться на те, що у молоді майже відсутні навички практичної роботи за фахом. Отже, спостерігається невідповідність змісту освіти та методики викладання вимогам сучасного ринку праці та потребам особистості.

Простежується тенденція зростання попиту на кваліфіковані кадри робочих спеціальностей. За даними Державної служби зайнятості більшість вакантних місць – це робочі місця [5].

Набувають все більшої актуальності так звані «найпростіші професії». Відповідно

до класифікатору простіших професій, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 4 березня 2016 р. №394, це професії, що потребують знань для виконання простих завдань із використанням ручних інструментів, у деяких випадках із значним фізичним зусиллям [1]. Йдеться про професійні завдання, пов'язані з продажем товарів на вулиці, збереженням та охороною майна, прибиранням, чищенням, пранням, прасуванням та використанням низькокваліфікованих робітників у видобувній, сільськогосподарській, риболовній, будівельній та промисловій галузях тощо [1]. На їх долю припадає 19% працевлаштованого населення у 2018 р. [5].

Втрата привабливості та престижності професійної та професійно-технічної освіти призводить до зростання дефіциту робітничих кадрів на внутрішньому ринку праці. Не дивлячись на певні проблеми, система освіти спроможна до реформування і розвитку з урахуванням того, що існує законодавче підґрунтя – Закон України «Про освіту», Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р., схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988, та Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2018 р. № 660 [4].

Отже, регулювання ринку праці є важливим напрямом розвитку національної економіки та є об'єктивно обґрунтованим процесом. Економічний стан країни безпосередньо впливає на розширення зайнятості, підвищення добробуту та якості життя населення [5].

На сьогодні проблематика менторства є новою для України, проте окремі аспекти висвітлювали І. Поліщук, Є. Коваль, М. Яковер, І. Маноха, Л. Пашко та інші дослідники як в науковій, так і в публіцистичній літературі. Щодо самого поняття «менторство», то воно було предметом вивчення Д. Купера, Д. Міллера, Ф. Любкер та ін.

Інститут менторства в Україні майже не розвинений, через що виникає потреба вивчення та аналізу цього явища. Адже саме менторство може стати реальним вирішенням кількох завдань: набуття практичних навичок молоддю з її подальшим працевлаштуванням; реалізації Концепції дуальної форми здобуття освіти; запровадження системи наставництва на виробництві та поповнення сучасного ринку праці України молодими кваліфікованими кадрами затребуваних спеціальностей.

Виникнення терміну «менторство» веде свій початок з часів Стародавньої Греції. Менторство – це процес взаємодії досвідченого наставника та менш досвідченого початківця з метою передачі знань, умінь, навичок у певній сфері діяльності, а також встановлення необхідних зв'язків.

Згодом функції менторів розширилися. Постає питання, ким є ментор у сучасному суспільстві, які функції на нього покладаються? Однозначно можна стверджувати, що ментор в сучасному суспільстві – це наставник, менеджер та волонтер.

Щодо реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти треба зазначити, що дуальна форма – це спосіб здобуття освіти, який передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації.

Отже, розвиток професійного потенціалу молодих працівників в Україні передбачає запровадження системи менторства як одного з механізмів реалізації дуальної форми здобуття освіти, адже вона вже довела свою ефективність в провідних країнах світу.

Менторство – це управлінська технологія надання постійної підтримки,

персональної опіки, а ментор – це авторитетний радник. Зазвичай ментор ділиться своїм досвідом і знаннями з підопічним, допомагає йому визначитися з цілями, виступає в якості радника, сприяє побудові професійної кар'єри.

Менторство – це завжди взаємодія, співпраця та спілкування безпосередньо на робочому місці між ментором з одного боку, та працівником (підопічним) з іншого. На відміну від коучингу, націленого на швидке підвищення ефективності виконання завдання та розвитку навичок за допомогою навчання та інструктажу, менторство – це довгострокові стосунки (багаторічні) отримання навичок у процесі розвитку кар'єри за допомогою поради чи психологічної підтримки, які нерідко трансформуються в дружні [3, с. 16].

Щодо менеджерської функції ментора, то він не лише передає професійні навички та знання, а й сприяє побудові професійної кар'єри свого підопічного. Завдання ментора як менеджера – обрати правильний підхід до роботи, який був би ефективним, та застосовувати дієву тактику організації кар'єрного просування свого підопічного. На початковому етапі ментор вводить підопічного до соціокультурного корпоративного середовища, сприяє налагодженню корисних професійних зв'язків, знайомить із системою норм і цінностей, які ця організація культивує. У такий спосіб відбувається первинна професійна соціалізація підопічного.

Дуальність цієї форми полягає у можливості одночасного навчання у закладі професійної, професійно-технічної чи вищої освіти та закріплення отриманих теоретичних навичок на практиці, безпосередньо на виробництві, підприємстві чи в організації.

Щодо особи ментора розглядається кілька варіантів. Вважається, що до кола професійних обов'язав особи, яка посіла керівну посаду, включено й менторство. Керівник має сприяти створенню на робочому місці додаткових курсів, які б позитивно впливали на розвиток інших працівників. Іншими словами, лідер має відповідати за тих, ким він опікується. Для молодих людей з високим потенціалом дуже важлива наявність навколо людей, яких вони поважають та на яких вони можуть рівнятися [3, с. 18].

Інший варіант ментора – це людина-практик. Він має бути впливовою, самодостатньою особистістю, знаючим членом організації тощо. Тобто той, хто може навчити чомусь у професійному плані. Він має право «набивати шишки», щоб потім ділитися результатами. Він повинен знати більше того, що написано у книжках [2].

Отже, менторство є джерелом для істотного професійного збагачення та розвитку підопічного. Метою менторства може бути досягнення корпоративних цілей. Ментор – це тренер і наставник, той, кому є що передати, при цьому ментор повинен мати на це час та повноваження. Ментору потрібно *постійно вдосконалювати* свої знання й навички, робити помилки та виправляти їх, щоб потім ділитися отриманим досвідом.

Таким чином, інститут менторства в Україні став би ефективним механізмом розвитку професійного потенціалу молоді. У контексті отримання молоддю першого професійного досвіду та працевлаштування значення менторства важко переоцінити, адже мотивація є тим стимулом, що сприяє досягненню мети та є невід'ємною складовою професійного становлення особистості. Ця система сприятиме наповненню сучасного ринку праці України досвідченими кваліфікованими фахівцями затребуваних спеціальностей. Концепція дуальної форми здобуття освіти в дії націлена призвести до позитивних результатів (досвід розвинених країн світу підтверджує цей факт) та сприяти частковому вирішенню проблеми безробіття молоді, покращенню добробуту населення та поживленню економіки країни загалом.

Список використаної літератури

1. Класифікатор професій зі змінами, затверджений наказом Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 6 березня 2016 року [Електронний ресурс] // Бухгалтер: довідник. – Режим доступу : <https://buhgalter.com.ua/dovidnik/klasifikator-profesiy/rozdil-9-nayprostishi-profesiyi/> ; Klasifikator profesii zi zminamy, zatverdzhenyi nakazom Ministerstva ekonomichnoho rozvytku ta torhivli Ukrainy vid 6 bereznia 2016 roku [Elektronnyi resurs] // Bukhhalter: dovidnyk. – Rezhym dostupu : <https://buhgalter.com.ua/dovidnik/klasifikator-profesiy/rozdil-9-nayprostishi-profesiyi/>
2. Коваль Є. Як стати хорошим ментором [Електронний ресурс] / Є. Коваль // Dou.ua. - 2018. - 22 березня. - Режим доступу : <https://dou.ua/lenta/articles/become-mentor/> ; Koval Ye. Yak staty khoroshym mentorom [Elektronnyi resurs] / Ye. Koval // Dou.ua. - 2018. - 22 bereznia. - Rezhym dostupu : <https://dou.ua/lenta/articles/become-mentor/>
3. Поліщук І. Менторство як ефективний механізм розвитку професійного потенціалу державних службовців України / І. Поліщук // Держава і регіони. Серія : Державне управління. – 2017. – № 1(57). – С. 16–20. ; Polishchuk I. Mentorstvo yak efektyvnyi mekhanizm rozvytku profesiinoho potentsialu derzhavnykh sluzhbovtziv Ukrainy / I. Polishchuk // Derzhava i rehiony. Serii: Derzhavne upravlinnia. – 2017. – № 1(57). – S. 16–20.
4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 419-р. від 12 червня 2019 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-p#Text> ; Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi profesiinoyi (profesiino-tekhnichnoi) osvity «Suchasna profesiina (profesiino-tekhnichna) osvita» na period do 2027 roku [Elektronnyi resurs] : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 419-r. vid 12 chervnia 2019 r. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-r#Text>
5. Як змінився ринок праці в Україні [Електронний ресурс] // Роботодавець. - 2018. - 12 грудня. - Режим доступу : <https://robotodavets.org.ua/2018/12/12/yak-zminyvsya-rynok-pratsi-v-ukrayini.html> ; Yak zminyvsia rynek pratsi v Ukraini [Elektronnyi resurs] // Robotodavets. - 2018. - 12 hrudnia. - Rezhym dostupu : <https://robotodavets.org.ua/2018/12/12/yak-zminyvsya-rynok-pratsi-v-ukrayini.html>

Стаття подана до друку 30.04.2020

M. Podhaiko

MENTORSHIP AS AN ELEMENT OF IMPLEMENTATION OF THE CONCEPT OF THE DUAL FORM OF EDUCATION IN UKRAINE AND PREVENTING THE PROBLEM OF YOUTH UNEMPLOYMENT

The article analyzes the concept of "mentoring", its essence and meaning. The transformation of mentoring from the time of Ancient Greece to the present has been studied and it has been clarified how the institution of mentoring can influence the solution of certain issues of development of the modern socio-cultural Ukrainian environment. First of all, we are talking about the problem of youth unemployment, namely - the first employment, lack of sufficient experience and practical skills for employment. In this context, the issue of mentoring is considered from the point of view of the implementation of the Concept of the dual form of education in Ukraine. That is, it is about giving young people the opportunity to study in vocational, technical or higher education institutions and work in a factory or in an

institution in the main specialty. The figure of the mentor, his/her main functions and ways of transferring experience, knowledge and professional skills to the mentee are analyzed. Mentoring is a management technology of providing constant support, personal care, and a counselor is an authoritative advisor. Usually the counselor shares his experience and knowledge with the mentee, helps him to determine the goals, acts as a counselor, helps to build a professional career. Mentoring is always the interaction, cooperation and communication directly in the workplace between the counselor on the one hand, and the employee (mentee) on the other. Mentoring is a long-term relationship (long-term) of acquiring career skills through counseling or psychological support, which is often transformed into a friendly one. As for the managerial function of a counselor, he does not only share his professional skills and knowledge, but also contributes to building a professional career for his mentee. The task of a counselor as a manager is to choose the right approach to work, which would be effective, and to apply effective tactics of organizing the career advancement of his mentee. At the initial stage, the counselor introduces the mentee to the socio-cultural corporate environment, promotes the establishment of useful professional connections, acquaints with the system of norms and values that this organization cultivates. In this way the primary professional socialization of the mentee takes place. The main stages of development of the institute of mentoring in Ukraine, its influence on prevention the problem of youth unemployment and filling the labor market with specialists of popular specialties are outlined.

Key words: *mentor, mentoring, dual education, labor market, career development, professional education.*

УДК 316.77:316.32

Б. В. Слющинський

КОМУНІКАТИВНІ ЗВ'ЯЗКИ ТА СИСТЕМИ В ПЕРІОД СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

У статті досліджуються комунікативні зв'язки, без яких не може існувати суспільство, але вони постійно змінюється, що залежить від різних факторів, зокрема соціальної структури суспільства, соціального простору, рівня соціально-економічного розвитку, державної влади та системи управління, рівня демократії та чинних законів, що постійно впливають на модернізацію суспільства.

Ключові слова: *соціальна структура суспільства, соціальний простір, культура, еволюція, комунікація, інтернаціоналізація.*

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-19-133-139

Історія людства налічує 35–40 тис. років. У кожний історичний період суспільство знаходилося на певному етапі розвитку, який створював відповідний соціокультурний рівень, що так чи інакше впливав на комунікацію у суспільстві, адже без комунікації суспільство існувати не може. Потрібно зазначити, що соціокультурний рівень залежить від соціальної структури суспільства, а також визначається соціальним простором і рівнем розвитку культури у даний історичний час, а ще від політично-економічного розвитку країни, та її оточення іншими країнами.